

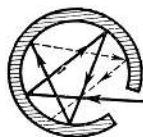
Laura Barna

MAJSTOR BELEŽNIČAR

– začudno dosadna priča u dve glave –

Glava prva

u kojoj se govori o iznenadnoj poseti mlade žene podružnici osiguravajućeg zavoda DM-CAL, o četiri činovnika u četiri stolice s neudobnim naslonima, o dragocenom pergamentu beležničara Jakova Hljebeljanovića i tamnom bezdnu umesto oka

Crno telo¹

Iznenada se otvoriše vrata i u sobu stupi mlada žena. Na levom oku nosila je povez od crvenog damasta. Jakov Hljebeljanović smače naočari; zadržavao ih je kažiprstom; perutavim očima žmirkao je u pravcu mlade žene koja se sad već udobno smeštala u polufotelju, naspram njegovog pisaceg stola. Onda je, ne pomerajući se, pogledao levo i desno u niske pregrade – na nekim mestima stajale su oštrim sečivom iskružene rupe kroz koje su piljile fino izuvijane ušne školjke – iza su sedeli, svako za svojim pisaćim stolom, na četiri stolice s neudobnim naslonima, ostali činovnici podružnice osiguravajućeg zavoda DM-CAL (sopstvenici fino izuvijanih ušnih školjki).

Začudno, na malopredšašnje cilikanje nepodmazanih šarki, pa pucketanje broskog poda (kojeg je izgaženi ćilim iz okoline Pirota tek neznatno ublažavao), potom rezak zvuk drveta dok je mlada žena privlačila polufotelju uz pisaći sto činovnika Jakova Hljebeljanovića, nije zasvetlucala nijedna beonjača.

Opet ju je osmotrio, ovaj put s приметnom bojazni; žmirkao je učestalije, u nepravilnim razmacima, nesigurno; konačno je naočari tutnuo pod otvorenu fasciklu, snažnim izdisajem

¹ Idealno telo koje apsorbujе sve elektromagnetske talase koji padnu na njega, a takođe ih maksimalno zrači. Ma koliko bilo crno obojeno, svako telo delimično odbija zračenje koje pada na njega, pa se crno telo u praksi ostvaruje pomoću šupljeg tela s veoma malim otvorom i unutrašnjim zidovima koji dobro reflektuju zračenje. Služi za kalibraciju jačine svetlosti i dr.; videti u: *Mala enciklopedija Prosveta 3*, Beograd: Prosveta, 1978, str. 645.

oduvao perut, préko ukrstio ruke. Ruke su mu podrhtavale. Mlada žena je već bila svukla vunenu maramu, i upravo je nad pisaćim stolom otresala ostatke snežnih guta, zajedno sa končićima, gužvicama hartije, tresetom i sitnim metalnim opiljcima; jednim potezom zarozala suknju, opet sela u polufotelju, pri tom nije prestajala da se zagonetno osmehuje, cokće jezikom preko neverovatno bleštavih zubala; onda je neočekivano drhtavim prstima činovnika Jakova Hljebeljanovića strgla povez od crvenog damasta. Umesto oka zjapilo je tamno bezdno.

Mora da je usled siline uzbuđenosti glasno viknuo, može biti čak i kriknuo. Ponad niskih pregrada napomađena temena su se uravnoteženo klatila gore-dole, a iz iskruženih rupa mirno su piljile fino oblikovane ušne školjke.

Izuzetno mu se dopadala ušna školjka činovnikovice Vasilise Karakršljevljajević. Bila je ispunjena izuvijananim uskim prolazima, obraslim svetlim dlačicama, iako je tek dosegala promer njegovog nokta na palcu, kojim je uostalom i promeravao. Nazvao ju je – *lavirint D*, što je zajedno sa ostalim pojedinostima upisivao u za to posebno načinjen pergamentni svitak, kojeg je čuvao u unutrašnjem džepu sakoa (onamo je odlagao izuzetne dragocenosti). Pod podvučenim – *lavirint D* stajalo je još sijaset nabacanih, uglavnom nečitkih beležaka, matematičkih formula, krivulja, ponešto rimskih i arapskih cifara neuobičajeno raspoređenih, potom crteža i krokija grafitnom olovkom (naslanjali su se jedan na drugi u nekom naizgled logičnom nizu). Pojedinosti o uveloj ušnoj školjci činovnika L. K-a, s njegove leve strane, beležio je u poseban kvadrat pri dnu pergamenta (niska pregrada oko pisaćeg stola pomenutog činovnika imala je četiri iskružene rupe zbijene u vizantijski krst); beleške je naknadno bojio crvenim pigmentom, na nekim mestima ih je pojačavao do poderotine.

Kratko se osvrnuo levo i desno. Tamno bezdno umesto oka mlade žene svakako je moralo da zagolica radoznalost činovnikovice Vasilise Karakršljevljajević, uvek je tako. Samo da je pravilno umeo da izgovori njeno ime, upravo bi je u ovom času dozvao drečanjem, skrenuo joj pažnju na neočekivanu i nebičnu gošču u polufotelji, naspram njegovog pisaćeg stola. Možda je zadremala. Bilo je i toga da glasno zahrče, onako, sedeći čmavljiva, dok su joj ruke i dalje mehanički nabadale po tastaturi. Da joj šiške nisu padale preko vrha nosa izgledalo bi da napregnuto zuri u monitor. Spavala je otvorenih očiju. Nakon buđenja je pričala kako je smorena od titravih slova koja su vazda nekuda bežala, kako se duboko izvinjava, kako mora u garderober da bar malo dremne, i tako to. Onda je nastavljala da hrče. I pravo je čudo kako je uopšte uspevala da se uvuče u stešnjeni prostor garderobera. Spavala je uporedo sa crnim kišobranom činovnika L.K.-a.

„Jakove Hljebeljanoviću, vi ste, dakle, nenadmašni Majstor beležničar.“

„Vi, zaboga, znate...“

„Naravno. Ne čudite se. Ja vas izvrsno poznajem. No, nemojmo sada o tome. Vreme je izuzetna dragocenost, baš kao i dragoceni pergament u unutrašnjem levom džepu vašeg sakoa; ne bih da ga arčimo. Pogotovo što gospođica Vasilisa Karakršljevljajević, spram dvokrilnih vrata garderobera, čvrsto spava; gospodin L.K. ionako loše čuje, a i kada bi hteo da čuje, bilo bi gotovo neizvodljivo jer je u svakom trenutku morao da proračunava u koju od četiri rupe da namesti ušnu školjku e da bi zvuk bio jasan, obično mu je mnogo promicalo; uostalom, vidite, isuviše je zauzet sportskom prognozom, brljanjem po lutrijskim listi-

ćima i lozovima, nesrećnik, nikako da shvati da ne jede vreme, on ga oblaporno guta i ne osetivši ukus progutanog. Mlada dama pod čivilukom na kome je jutros nadmeno, bučno, ovesila crvenu lisicu, upravo je saznala da njen najnoviji ljubavnik, nećete verovati – naš ministar kulture, da baš on! – ima novu ljubavnicu, jadna cmizdrava Rita; a znate li vi ko je taj čovek, on? baš on – obična ispičutura, podnabula žaba krastača koja naokolo krekeće: kultura! kultura!, na lepljivi jezik mu se nalepila kultura. Gospodin Brškovski se tresе poguren nad sadržinom spornog registratora potraživanja za 2003. godinu (guravost je stečena dnevnim ulascima i izlascima *u* i *iz* niske suterenske odaje s krtičjim otvorima za vazduh, u kojoj živi; pogled mu opustošen ispraznim činovničkim mislima i precenjenim htenjima, ubrlljanim kvaziintelektualštinom i snobizmom); ishod bi mogao da bude nepredvidljiv... o tome ću vas svakako jednoga časa podrobnije izvestiti. Kukavac! da je bio poznavalac ljudske prirode, odavno bi u povremenim pogledima Vasilise Karakršljekljajević, s dijagonalne preko vašeg uglađenog temena, mogao da nasluti strast, kakva se učestalo sreće u ljubitelja stareži dok voajerski ugviruju u tuđe skrivnice, ali on ni izbliza nije bio poznavalac ljudske prirode, šteta! iako se mogao nazvati strastvenim opsenaarom antikvitetima. I još nešto. Molim vas, priđite bliže. On upravo gospođicu Vasilisu Karakršljekljajević smrtno prezire, da, da, dobro ste čuli, pa čak i vaše uglađeno teme, ako hoćete baš. A znate li zbog čega? Zato što dotična bezbrižno čmava zaklonjena šiškama nad svojim titravim pobeguljama. Gospodin Brškovski ravnodušnost i dokonjanje neumitno smatra najvećim neprijateljem revnosti i savesnosti ljudskoga roda, neuglađenim zaostacima disciplinovanog homo sapijensa. Vaše uglađeno teme se igrarijom našlo na mrskoj listi pogibeljnosti po ljudski rod; no, ne smeta. S vremena na vreme virne ulevo na cmizdravu Ritu ili njenu crvenu životinjku s čiviluka. Ali, nesrećni zabludnik je i dalje apsolutni nepoznavalac ljudske prirode. Auh! ne čini li vam se da je ovde isuviše mračno? Pravo je čudo kako precizno beležite i najbizarnije pojedinosti istančanim osećajem za finese; zaista je mračno. Zaboga, čini li vam se?"

„Mislim da jeste. Jeste. Mračno je. U stvari, poprilično je mračno. Zapravo, hteo sam da kažem – potpuno je mračno. Mrkli mrak. Mrak mrakcija!"

Opet se bojažljivo osvrnuo levo i desno. Zadržao je pogled na povijenom desnom ramenu činovnika L.K.-a sa kojeg se mlitavo klatila neverovatno duga ruka; bezmalo je dosezala do izgaženog ćilima iz okoline Pirota (pored pomenutog ramena, napomađenog temena i povremenog pomaljanja ušne školjke, od niskih pregrada više se ništa nije moglo videti).

Ako išta od pojavnosti čovekove rečitije govori o njegovom ćudoređu, onda su to ruke.

Prošlo je dosta kako nije ubeležio nijednu sličnu misao, nijedno opažanje o majmunskim rukama činovnika L. K.-a. Poslednje datira od 23. novembra 2002. godine, i ono glasi:

Uvele nadlanice istovetno kao i ušna školjka s rupe tri D (donji završetak kraka krsta); otuda sam najbolje uspevao da sagledam njenu neuobičajenu ružnoću: suva, ispoštena, kao u obolelog od žutice ili u uvoštene lešine. „Vi ste jedna nesrećna budala, vredna istovremeno i sažaljenja i zavisti i prezira“, teatralno me je obavestio, jutros, dok sam izvlačio pergamentni svitak iz unutrašnjeg levog džepa sakoa, nameran da zapišem rečenu misao. Ja sam jedna nesrećna budala [...]

(na ovom mestu poderotina je zbrisala dve, sasvim je mogućno i tri reči).

Trinaesti avgust dvehiljadetreće, poslednja beleška vezana za ruke:

[...] dražesne ručice putene gejše lomataju se u zglobovima i u ravnomernom ritmu klate lepezu sa precvalim trešnjevim granama među kojima lebduckaju paunovi i ugojene ptice. Činovník Brškovski ih nesumnjivo i sada posmatra kroz iskruženu rupu. Šteta što sa ovoga mesta ne mogu da osmatram njegove buljave beonjače. Telefon. Zvoni. Gle! putene ručice odbacuju lepezu – tras! bacaju se na slušalicu – pljas! Alo? jedno – juh!, možda i – uh!, tresak loše plastike, pa otegnuti jecaj, ili joj škripe pluća, sve je moguće. Jadna cmizdrava Rita, oplakaće ostatak dana, ručicama doticati suze, kao lakmus-papir upijaće ih u pore žedne jedino muškog znoja i semena, i one će od soli i tragova belančevina postajati još putenije. Učestali bol u neudovoljenice zbrisao je tajnu. Ruke su nesumnjivo počele da odaju.

„Vaše ruke, mili bože, neverovatno kako su fine. Izuzetno prefinjene ruke“, rekao je.

„Ruke sa tajnom. Vidite, ono o gejši, u vašem svitku, o njenim rukama zapravo, znate, u pravu ste; ma gospodine Jakove Hljebeljanoviću, u potpunosti ste u pravu. Ruke u odsustvu tajne postaju izdajnice. Eno, pogledajte ruke gospojice Vasilise Karakršljekljajević – nategnute žile obuzdavaju prste u jezoviti grč, ruke vazda spremne da prionu na tastere, jagodice kao stvorene za zrnaste udubine. Ona čak i miluje načinom ostarele tigrice, zariva prste u meso, lice mahnito grebe dok sklanja šiške sa nosa, i jedino dok sanja, grč popušta, valjda je zato uvek u čmavljivom stanju. No, pogledajte. Pazite! Obratite pažnju! Uskoro će kandžama da oslobodi pogled kroz šiške, ispustiće olovku tobož nespretnim slučajem, onda će u potrazi za ispuštenom olovkom, kroz šiške, kradom da osmatra otkrivene članke gospodina Brškovskog; mislim da ste upravo detalj sa zarozanim čarapama, olinjalim ivicama i otkrivenim člancima pomenutog gospodina ubeležili u omanju kupu, negde pri dnu svitka. Zaboga! to svakako odrađujete majstorski. Veličanstveno! Ali, zar se niste dosetili? Vaši članci! Smetaju joj vaši nožni članci. Gospodine Jakove Hljebeljanoviću, nisu li vam čarape okraćale? Pantalone, možda?“ šeretski je zasvetlucala onim zdravim okom.

Jakov Hljebeljanović poslušno podvi noge pod zadnjicu. Uostalom, ovako je neuporedivo bolje, pomisli. Ima čistiji pristup u stešnjene zabrane. Upravo posmatra razmrljane krugove po aktima sa Ritinog stola. Kafeni talog se nezajajljivo širi u roršahove mrljotine, ozrnjene psihotičnom žudnjom nimfomanke zakrivene niskim izbušenim pregradama, loše kostimirane činovnikovice. Ručicama i dalje upija alhemijsku izlučevinu kao afrodizijački melem; iz časa u čas su se činile putenijim, bore bledele zajedno sa preostacima tajne.

Zapisao bi ponešto i o prefinjenim rukama mlade žene; ne odoleva, i užurbano zapisuje po sjajnoj površi politiranog stola:

Njene ruke su govorile više no što će ona ikada uzmoći da kaže. Baš kao dve podnabuline tezgaroša sa Kalenić pijace (on bezuspešno pokušava da između palca i kažiprsta zadrži petoparku, ona se – da je kojim slučajem htela – mogla urinuti u brazde i zjapeće sekotine, zasićene trunjem duvana, zemljom i koječime, što ostavlja traga).

Zurio je u njeno nedostajuće oko (povez od crvenog damasta vijorio se sa kažiprsta kao zastava, iako u sobi nije bilo ni daška vetra). Usisavalo ga je sve dublje, u sve tamnije bezdno; i sledio je netremice nizove sekvenci neuprizorenog prizora; kraj poslednje sekvence, dok je Vasilisa Karakršljekljajević nasumice opipavala izgaženi ćilim iz okoline Pirota u potrazi za ispuštenom olovkom, zverkajući kao ostarela tigrica na ogoljene članke činovnika Brškovskog, označavao je ustvarnjavanje slika. Slika na sliku sa oprizorenim pretapanjima.

„No, na jednom mestu – u zaglavlju, mislim – sitnom uglastom ćirilicom, niz tordirani stub, teče pomen čak i o vašim rukama, zar nisam u pravu, gospodine Jakove Hljebeljanoviću?“

Jakov Hljebeljanović izvuče pergamentni svitak iz unutrašnjeg levog džepa sako. Domalim prstom odigao je fasciklu, istim domalim prstom izgurao naočari, glacnuo ih o umašćeni rever, metnuo na zašiljeni nos, stao učestalo da žmirka; sitna perut kao inje za- sula je pergamentni svitak.

„Prokletinje!“ siknu, uz fijuk dunu; usporeno je odmotavao odebljali rotulus.

Dugačak je. Bezmaldo doseže do izgaženog ćilima iz okoline Pirota s dva istovetna lica i dve različne sudbine. Došivan nepravilnim parćadima izglačane magareće kože, učvršćivan špenadlama i spjalicama, na nekim mestima lepljen zagasitožutim voskom, što je prizivao rojeve pčela nad cvetnim poljima ili ponad smolaste borovine na koju prijanja polenova prašina. Izvrtao je svitak čas ulevo, čas udesno. U zaglavlju je iscrtan tordirani stub (kako li je samo mogla da zna, veštica!?) – kapitel mu u neuobičajeno iskrivljenoj perspektivi – a niz njegove useke cedio se jedva čitljiv ćirilčni curak; krivio je glavu, povremeno izvijao vrat.

„Dakle“, započeo je pribrano:

cena ulaznice: petnaest dinara i devedeset i pet para
cena ulaznice za ruse i ostale strance:
sto dvadeset i osam dinara

zar je mogućno da rusi i ostali stranci više vole afrićku umetnost? sto dvanaest dinara i pet para čiste prištede. dakle, to bi znaćilo da narednih sedam dana mogu neometano da doručkujem, kada bolje razmislím, pored slane kifle mogao bih da pridodam i jogurt. blagajnik muzeja afrićke umetnosti sedi nepomićan iza nebeskoplavog paravana. mili bože, pa on je crnac! nisam sasvim siguran... u stvari... mislim... možda sam i siguran – crnac je! jeste ipak. on sedi, nepomićan, u potpunom mraku! mrak na mraku. „šesnaest dinara“, čekam, osluškujem na kom će jeziku da me oslovi: „gospodine, vaša petoparka!“ ali on ćutke pruža petoparku; ćutke je uzimam s njegovih svetloćokoladnih dlanova. pred očima mi vragolasto treperi slika derleta; grćevito se upinje da obliže slatku topljevinu. curi niz šake u rukaviće, izliva se kroz poderotine na laktovima, natrag na nadlanice. „ličiš na crnće! ako nastaviš tako halapljivo da ždereš iz dupeta će da ti izraste ćokoladno drvo kao đavolji rep, a zube će sasvim sigurno da ti izjedu džinovske ćokoladne bube“, rekao je mudrac, u stvari, g. dimitrije tanasijević, ćika dime. zvali su ga mudrac, valjda jer je retko govorio, tako ćujem. mene je iskreno prestravljaliva njegova neobićna pojavnost, i danas sam sasvim siguran da je ćarobnjaštvo poćivalo u njegovoj neobićnoj pojavnosti. govorio je oretko jer, ispostavilo se, i nije imao šta da kaže. mudracem su ga prozvali oni, na neki naćin slićni njemu: govorili su mnogo, ne rekavši ama baš ništa – ni glupog, ni pametnog, niš! uostalom, takvi brbljivci obićno mućaljivce olako oslovljavaju mudracima, kako bi se na vreme klonili sopstvene obrazine. prao sam zube dok mi nisu utrnule vilice, iz desni se cedio krvni ispljuvak. strah od džinovskih ćokoladnih buba što rovare i žderu zube i ćokoladnih đavoljih repova što vire iz malih dupeta bila je moja opsesija narednih meseci (možda i godina), sasvim dovoljno da zauvek omrznem ćokoladu. znao sam! mili bože, evo sad ću da se rasplaćem kao

odojče nad njegovim zagasitočokoladnim nadlanicama. migolji bakarna parica među mojim glatkim palcem i kažiprstom. primećujem da su mu izborani prsti spojeni pačjom kožicom i to saznanje me neočekivano smiruje. osećam kako mi nesavršenost bakra povređuje jagodice. moje prefinjeno uglačane jagodice pridržavaju tek grafitnu olovku; cakle se kao pečena oplata oko grafitnog srca. ono – svilenil!, po hodnicima i klozetima, šapatima, sustiže moje istančane ušne školjke, to je svakako aluzija na moje ruke, znam, ne mari. a kako bi bilo da mu ipak ostavim petoparku? pa on se tresel! vonja po čokoladnoj topljevini. ovakav predivan prolećni dan zapravo oseća kao ledeni okov, ušuškan teškim nebeskoplavim naborima. kako mu se samo naježurila pačja kožica, drhture mu čak i zborani prsti. prokleta sažaljenje! uvek u pogrešno vreme. kratko nam se jagodice dotakoše. vrela su kao vrela pustinjski pesak...

I usred čitanja, sasvim neočekivano, nastaje buka. Jakov Hljebeljanović polako smiče naočari, gleda u neverici kako činovnik Brškovski ustaje, pažljivo pridržavajući levu potkolenicu, hramlje do ulaznih vrata; začudo, upravo je nameravao da izađe iz kancelarije. Ovakav vid prekomernog naprezanja izvodio je u veoma retkim prilikama, znalo se, i iza njega se svakako skrivao debeo razlog. Primerice, kada bi iznebuha u kancelariju banula poslodavka, iako je njena prijazna spoljašnjost predstavljala pravi melem za umoljčana čula, osobito mirisi (činilo se da joj je svaki deo tela mirisao drugačije, otuđenje), ili onaj ljupki način na koji je krivila usnicu nagore, u levu stranu, dok se jogunasto durila ili smeškala, svejedno, ipak se bez ikakve sumnje u takvim, mada retkim slučajevima, u vazduhu osećala neka posebna nelagoda i ledena zebnja. Osluškivalo se da iz njenih iskrivljenih usnica odzvoni ime, iščitavano sa gužvice papira koju su nežno glačali snežnobeli prsti s premnogo zlata i dragoga kamenja. Beskrajno tanke, kao stvorene za klavirske dirke, izgovarao bi on, nekako svečano, doduše, sebi u nedra, kao podsticajnu mantru, vidno ganut njenim prisustvom. I obavezno je ustajao, oh, da, stajao je kao sveća. Anđelak! pravi pravcati anđelak, prosipao bi mrmore još dublje u nedra. Pritrčavao hramljući vratima, otvarao ih koliko su to šarke dopuštale, naklanjao se potom. *Uz nesnošljivo snishodljiv osmejak*, kako je Rita donije opisivala minuli prizor. Naročito bi se s vidnim gađenjem zadržavala na udvoričkom pritčavanju. *Više puženju, gamiženju*, napomenula bi još zajedljivo, zanemarujući nesnosan osmejak, što bi obično ostajao sleđen dok vrata lifta nisu ugledala njena prelepa ramena, leđa i potiljak s fino uvijenom punđom, pa i dugo, dugo posle. *Silikonska sponzoruša!* osorno bi na iznenadni slučaj Rita stavila uskličnik, ali tek kada bi sasvim jasno čula tup tresak teških metalnih vrata, pa škripu, pa ujednačeno kloparanje dok se lift spuštao na bezbedni prvi sprat, daleko od mansarde i svakojake ljudske skrajnutosti.

I utom se dešava neočekivan obrt. Činovnik Brškovski iznenada menja pravac, hrama sasvim solidno uz sto činovnikovice Vasilise Karakršljekljajević; nespretno naklonjen osmehuje se prijazno, domalim prstom nežno joj rasklanja šiške, cmokće joj vršak nosa, izrazito opseno, doduše preterano cmoktavo, što prisutne nagoni na očekivane reakcije koje bivaju izazvane kakvim neočekivanim reskim zvukom. (Oni brzinom odvajaju fino izuvijane ušne školjke od niskih pregrada sa oštrim sečivom iskruženim rupama; oštar zvuk nesumnjivo iritira njihova učmala čula.)

„Ops!“

Rita žestoko zaklapa rokovnik, gubi muškarca za muškarcem, loš znak. Čak i ovaj metiljavac okreće joj leđa. Njegova preterana naklonost, naročito neuspelo prikrivani voajerizam, oduvek su joj se posebno gadili, sad bi da ih povrati, zadrži, sačuva, sad bi i da raščupa Vasilisu, razdesi joj želatinirane šiške, sad bi i da prospje ljubičasto mastilo po raskriljenom svitku Jakova Hljebeljanovića, razbaca lozove i lutrijske listiće činovnika L.K.-a, pravac na izgaženi pirotski ćilim, sad bi ... šta bi ono još nesrećna Rita? Ne zna, ne može da se priseti, tužna je, usamljena, tužno se obrušava na sto, i naravno – cmizdri!

„Eto, gospodine Jakove Hljebeljanoviću, priznajte, sasvim neočekivan epilog za vaš pergamentni svitak, sudbina skreće drugim tokom, sa njom nikada niste načisto“, rekla je mlada žena sa izrazitim prizvukom dosade, tromo ustajući iz polufotelje nastavila je da otresa ostatke snežnih guta, zajedno sa končićima, gužvicama hartije, tresetom i sitnim metalnim opiljcima. „Vreme je, izgleda, da okrenete isto lice a drugu sudbinu pirotskog ćilima, a?“

„Možda... ne znam... da... sigurno... bilo bi to sjajno, fenomenalno, zaista... jeste, vidite... tako je... u pravu ste, zapravo, u potpunosti ste u pravu, odmah ću ja to, sada...“ naglo je poskoćio.

Spisak činovnika sa mansarde Podružnice osiguravajućeg zavoda DM-CAL

1. BRŠKOVSKI (Boguta B. Brškovski; 1956. godina, Kumane; administrator)
2. RITA (Draga Rosalija Ristić; 1968. godina, Veliko Laole kod Petrovca na Mlavi; daktilografkinja)
3. L.K. (Laloš Kukrkić; 1949. godina, Sremski Karlovci; notar)
4. VASILISA KARAKRŠLJEKLJAJEVIĆ (1964. godina, Topola; poslovna sekretarka)

Glava druga

u kojoj se razotkriva prljava navika činovnika Brškovskog, potom nezajajljiva požuda cmizdrave Rite, a kroz njih i bolesna zavist činovnika

L. K-a, te duboka nesreća činovnikovice
Vasilise Karakršljekljajević

BRŠKOVSKI (Boguta B. Brškovski; 1956. godina; Kumane; administrator)

Za njega se natucalo po hodnicima, klozetima i odmorištima osiguravajućeg zavoda DM-CAL (mada nikada nijedno kazivanje nije provereno) kako je redovno zalazio u gradske biblioteke, smucuo se među policama duboko udišući vonj stare hartije. Navikao, nesrećnik, govorili su više iz zlobe, nasumice uzimao knjige, i to zatvorenih očiju, nastavljali su, one prestarele, rastabačene, sa ishabanim hrbatima, dodavali su još, kašljucajući odlazio do pulta, ćutke pružao člansku kartu, ćutke uzimao knjige; dabome, nije ih čitao, nipošto! Činovnik Brškovski je pažljivo iščitavao jedino primedbe, beleške, dopisine i škrabotine s margina ili belina između pasusa, na šta je obavezno dopisivao svoja promišljanja, nadprimedbe, utiske ili je odgovarao na pitanja (razume se, upućivana autorima ili izdavačima); vraćao knjige, iz prikrajka potom pratio bibliotekarke kako ih odlažu na pristajuća mesta, onda bi na papićima iscertavao „pristajuće mesto“ s posebnom oznakom: naslov, autor, izdavač, godina izdanja, mesto izdanja; uzimao nove knjige, koristeći se istovetnim postupkom, i tek bi se

sledećim dolaskom laćao iscrtanog papirića, potraživao ucrtano „pristajuće mesto“, na novo uzimao istu knjigu, letimično preletao preko dopisina i pridodatih promišljanja, potraživao nove ispise, pod ili do njegovog rukopisanija. Ako ih nije bilo, vraćao je knjigu na „pristajuće mesto“, govorili su, imao je nameru da se dopisuje, eto šta, dokona budala. Doduše, izazivao je poprilične sumnje zaposlenih – nije da nije – njuškajući unaokolo glave duboko uvučene u visoko izdignuti okovratnik kao Šerlok Holms; radi bi da ga ulove u kakvom nedelu ili nezakonitoj radoti, kazali su, i otresu se bede, ali im to nije polazilo za rukom. Da nije njega, mogle bismo mirne duše da odangubimo radno vreme, ali navrz'o se baksuz, žalile su se bibliotekarke. Činovnik Brškovski se sasvim dobro izveštio u svojim sumanutim perverzlijama, oslovili su njegove čudnovate postupke sintagmom. Po toj logici, mogla bi se, s pravom dakako, poništiti davnoustanovljena nagrada: „Najčitanija knjiga“ (prema rezultatima sprovedene ankete u 161 biblioteci širom Srbije), primetili su, i takvo zažanje su cenili veoma visprenim udelom u isterivanju pravde na čistac, kako su još rekli. Činovnik Brškovski je primer koji razmeće pravilo, ili bolje: „nedoličan primer u pokušaju uspostave pometnje i zabune u već tradicionalni naum“. Ako je u dvoipomilionskom gradu uhvaćen na delu (u stvari, nije još bio uhvaćen, ali svejedno, jednom dakako i hoće) perverzajak, osobenjak, budaletina, ludak, durak, pasionirani sakupljač hendikepa, „ničega“ i „ništa“, ordinarni degenerik, kako mu bilo i kako mu se ushtelo i kako mu drago i milo, kazali su, onda toj cifri, po statističkom proračunu, treba mirne duše pridodati dve, možda čak i tri nule. Dakle, sumnja se da postoji barem još 100/1000 sličnih njemu, ili sličnih sklonosti, a koji bi svakako svojim nepredviđenostima mogli da poremete tradicionalni naum. Čekajte, možda on to čini očekivane radnje, kako bi se ove ustalile u naviku, a navika kao navika, oslabi pažnju, pa onda knjige, zapravo, krade. Krade, nego šta! dosetili su se konačno zanimljivijeg teoretisanja. Navlači ih u onaj svoj memljivi krtičnjak, slaže i vlaži, bubri; uživa da ovlaži sve što mu dopadne šaka, a starež je tome najsklonija, zato i iste baš one preko svake mere rastabačene, s žučkastosivim koricama, s predratnim mirisima i pečatima svakojakih usuda. Kako se toga ranije nismo dosetili, pih! čudili su se sopstvenoj nedovrtljivosti i nepažnji. Nabubreo nam mozak od ove vlažurine, eto šta je, primetio bi vispreno muški glas. Sasvim je moguće da smo delić golemog eksperimenta; proces razaranja razuma putem vlažnog. Moguće, nego šta! Činovnik Brškovski je bez sumnje otporan na vlagu; taj se dobro obezbedio zalazeći dnevno u svoj memljivi krtičnjak. Pa ljudi, niko i ne zna gde je njegov suterer!? dosetili su se najjednom. Da li je neko od vas ikada zašao u njegov suterer? pitali su se uglas lica iskrivljena od jada i neznanja. Ne znam. Ni ja. Ja! Aaa? Ti!? Da. Kada? Okomili su se na putene ručice što su privijale skajeni rokovnik o razbokorale grudi. Rita, govori, slatka sestro! zabijali su nozdrve u mirišljavu crvenu lisicu ovijenu oko njenog vrata; neko čak triput kratko kihnu. Zaboga, šta hrakćete na mene! Odmaknite se! Ne moram ništa da vam kažem. Bila, jesam, eto, pa šta? isprsil se kapriciozno, dva-tri puta izazovno mahnula lisičjim repićem, škakljnula im nozdrve; papirnom maramicom zaklonila je lice. Neko opet triput kratko kihnu. Mmm...mmm...mmm... ostalo je nerazumljivo; opet se neko dosetio: Prostakuša, psuje k'o kočijaš! Eto, tako se izjalovio jedini pokušaj da se dozna gde ono beše jazbina činovnika Brškovskog. Iako on to nipošto nije držao u tajnosti. Njega o tome zapravo niko ništa, nikada nije ni pitao. A i da ga je pitao, razmislio bi da li da im kaže. Protuve zajedljive! Poverio bi se on činovnikovici Riti, svakako. Njoj bi otkrio i najveću

skrivanu tajnu o Muzeju afričke umetnosti u Ulici Andre Nikolića na Senjaku, pomenuo bi joj i svetločokoladne dlanove, i pačju kožicu ako treba, onda uporna čučanja po čoškovi-
ma, beleženja sveg čeg bi se prisetio, a afrički ambijent savršeno mu je godio za prisećanja. Ona bi ga nesumnjivo s pažnjom slušala. Takva je ona. Nije ona od ove prostačke fele što po hodnicima, klozetima i memljivim kancelarijama tračevima ispira zadah. Dama je to, bre! Ima ta i te kako dostojanstva. Nego šta! A ne kao ona uspaljenica s dijagonale, što ne prestaje da ga opsega i presreće. Sažali se katkad nad jadnom Vasilisom, ali kad se priseti da bi i najmanja popustljivost značila dnevno lomatanje jezika o jebeno ime, istog momenta se povlači. Rita, Ri-ta, kako milozvučno i paperjasto zvuči u nepcima. Ali nije to sve, drage koleginice i kolege, nastavljali su, ostavlja perverznjak i poganije tragove po knjigama. Nećete verovati! (šapatavo): zadeva među vezivne konce, od tabaka do tabaka, pramenove kose ili čupe s mošnica, pa onda okrvavljene izgriske zanoktica i noktiju udeva u neprilazne listova, čačka nos, pa iščačkano razmazuje po preostalim belinama, da se lakše zapazi. Juh! svako malo upadali su s još ponekim – juh! Ili odlaže izbajana ptičja percad, crvene končice i učvorane vrpce, što kobiva salivaju plašnju pred Nečastivim, a Nečastivi kobiva vreba s prikrajka štampanih redova. Što zgusnutiji, sitniji, sabijeniji, stešnjeniji, tim i opasnost raste. Tako kažu da on kaže. Juh! tako veliš kažu da on kaže. Naopako! Čudak, velim vam razumski, dodao je još muški glas, a ženski se namah nadovezao (glasno): Još kažu da skriva nekakvu tajnu, golemu izgleda tajnu, o nekakvom muzeju, ili pozorištu, ili čitaonici, promaklo mi k'o sen, svejedno, kažu da tamo tek čini gadosti, a ima i s kime; svakakvi onamo zalaze. Našla krpa zakrpu! Kažete muzej? Može biti, baš muzej, kako li mi je promaklo? (zamišljeno): ili je ipak pozorište, ili će biti čitaonica, i sve to afričko. Zamislite, afričko pozorište, ili afrička čitaonica! Odlazi, kažu, tamo, šunja se i smuca oko maski i obrazina, beleži, ispisuje, zapisuje, kažu, takvom brzinom da mu se prsti ne razaznaju u hitnji. Šta beleži, grdna? upadoše. Pojma nemam, opovrće odrešito ženski glas. Šta onda radi sa ispisanim? bili su znatiželjni dalje. Onda beleške odnosi u suteran, slaže ih po čoškovima, ostavlja ih dok ne nadodu kao pečurke posle kiše. I onda, i onda? E, onda tako otežale naramke stavlja u kolica i odvozi ih na periferiju, u Kartonku „Avala“, prodaje ih kao staru hartiju, eto. Pazi, molim te, obešenjak, te li obešenjak. Za jedan kilogram vlage dobija 10 dinara. Tolika mu je, vele, dnevna produkcija; dakle: 28/30/31 dan puta 10 dinara jednako je 280/300/310 čistoga čara, prosta računica, nema šta. Keš! Shvatate li? Za te pare može da doručkuje čitav mesec, po crnu kiflu sa susamom ili kimom, rasipnički, nema šta. Al', eto, jedna briga manje. Jedan izdatak otfikaren. Cap! nema ga. Šta još kažu, šta? Kažu da ručak preskače, valjda zbog prištete. A večera? E, za večeru ne kažu ništa. Ja mislim da on i ne večera, vispren je bio muški glas. Šuška se da pomaže čuvaru, zavodi red, briše kipove, glanca amajlije, četka platna i vlasulje, rasprašuje knjige. Nije nego! zaškripa neko s kraja hodnika. Zlotvor je raskrinkan. Prljave nakane su otkrivene. Ma, ljudi, čovek nije čitav, pokušao je muški glas da ublaži nervozu. On je ozbiljno bolestan, tvrdim vam, nisu njemu sve ovce na broju. Čak je i kolekciju starih stvari zavodio po brojevima, s podrobnim opisima ...

„Da nastavim?“ upitala je mlada žena; žurno navukla povez od damasta na nedostajuće oko. „Dakle, gospodine Jakove Hljebeljanoviću? Haotično jeste, ali ipak razumljivo. Doduše nečitko, pa još u jednom pasusu. Moram da priznam da gospodin Brškovski ima očajan rukopis. Da sam grafolog, rekla bih sebičnjak, čitam pod lupom. Evo, pogledajte, uverite

se i sami. Neka mesta su izbrisana, otrana ili zguljena, listovi iskidani, zgužvani. Ipak, prava je sreća što sam uspela da podmitim nesrećnog čuvara Kartonke, otkupim, ma čini mi se, svaku hartijicu.“

„Jeste. Sreća je. Ako hoćete, nastavite. Molim vas. Mislim da je veoma razumljivo. I očekivano od činovnika Brškovskog. Ja ga sasvim dobro poznajem. Stipsa! Bar mislim. Ja ga sasvim razumem.“

RITA (Draga Rosalija Ristić; 1968. godina; Veliko Laole kod Petrovca na Mlavi; daktilografkinja)

Jadni, uglađeni Jakov, opet nešto upisuje u onaj svoj smrdljivi smotuljak. Fui! fui! Fui! Mato-ri razvrtnik Brškovski uporno tvrdi da je od magareće kože, zguljene sa slabina; pogano jezičavo pseto! veli: blizu mošnica. Kako samo može da piskara po odranoj koži, makar to bio i običan magarac?

„Da znate, gospodine Jakove Hljebeljanoviću, nalazim da je naša mezimica pomalo lepuškasta“, rekla je mlada žena; skajeni rokovnik tutnula je u krilo, pogledala u pravcu Ritinog stola, baš u momentu dok je ova nervozno preturala po ogromnoj torbi, u bezna- dežnoj potrazi za poslednjom paklicom papirnih maramica (nju je obično uvlačila u po- deranu postavu između dva skrajnuta pretinca, čvrsto ubeđena kako ju je onamo dobro skrila). „Osećate li miris mentola?“

„Da. Činovnik L. K. je upravo ubacio u usta preostalu mentol-bombonu.“

„Mislite li da ih voli?“

„Mislim da njima nastoji da ublaži nesnosan zadah iz želuca.“

„Zaboga! Ne sećam se, da li ste tu opasku negde već ubeležili? Ako niste, smesta to učinite. Elem, da vidimo dalje“, nastavila je da lista skajeni rokovnik.

Da barem Brškovski ne mljacka; klate mu se proklete veštačke vilice. Klac-klap! klac-klap-klac! Klacklapklac! Za poslednjih šest dana smršala sam ravno 600 grama; ako tako na- stavim do 29. novembra mogla bih da skinem ciglo 3.000 grama. Samo da mi se grudi ne istope. Lud je za mojim grudima. Kukavna Vasilisa, besprekorno ravna kao daska. Možda bih se, da sam je kojim slučajem srela na ulici, čak i okrenula za njom, možda bih osetila požudu, sve je moguće u ovom gradu. Žena je, nažalost; kad bolje porazmislim, teško da se više može razlikovati od crnog kišobrana L. K-a, s njime je, sigurno, i sada složena u gar- deroberu. Baksuz je nanovo u svoje smrdljivo ždrelo ubacio mentol-bombonu. Namerno! Dobro mu je znano da sam alergična na miris mentola.

„Znate li šta je 29. novembra?“

„Dan Republike.“

„Zaboga, gospodine Jakove Hljebeljanoviću, šta je 29. novembra za našu damicu? Ne znate?“ pogledala ga je iskosa, „slušajte onda nastavak.“

Četvrtak, petak, subota, nedelja! Da se ja pitam, ne bismo uopšte mrdali iz hotelske sobe. Kako je samo pažljiv. Rezervisao je sobu za četiri dana u hotelu „Lepenski Vir“. Pitam se, gde li je samo našao Lepenski Vir. Zvuči kao Sibir ili Aljaska, a mogao je lepo da rezerviše kakav motelčić u predgrađu: Avala, Obedska bara, možda čak i Karađorđevo. Prištedeli bismo pola dana dangube na ulici (svakako ćemo njegovim službenim kolima, ne bih želela da me smrknuti brkajlija u crnoj limuzini neprestano u retrovizoru proždire pogledom). Kako su

mi samo butine otekle, pazuhu, pa i stomak. On je lud za mojim ogromnim grudima. – Gde su moji meki ćurani?

„Šta kažete na ovo poređenje?“

„Perverzno!“

„Zašto? Zar ne verujete da ćurani mogu da budu mekani?“

„Možda, ali ... ženske grudi ... ćurani...“

„Ni one? Oprostićete mi na diskretnosti, gospodine Jakove Hljebeljanoviću, kada ste poslednji put vodili ljubav? Mislim da o tome možemo bez ustezanja da razgovaramo.“

„Koješta! Mene te stvari uopšte ne zanimaju.“

„Stvari? Koje 'stvari'?“

„One.“

„One stvari?“

„Da!“

„Želite li da nastavim?“

„Ne! Ne morate... u stvari... ne znam... nisam siguran... uostalom, ako želite, nastavite.“

„Želim.“

Sigurno će odmah tražiti da mi ljubi pazuhu. – Izluđuju me tvoje oštre dlačice. Dva puta mi je na rastanku napomenuo da se ne usudim da ih obrijem. Mrzim bodljikavo, oznojeno pazuhu, ali tako mi prija dok jezikom prevlači ...

„Stanite! Prestanite!“ viknu Jakov Hljebeljanović; krv mu se sjurila u lice, šakama je umirivao razjarene slepoočnice.

„Vama nije dobro?“

„Dobro mi je, samo molim vas prestanite s tim ... s tim ogavnim bljuvotinama.“

„Zar mislite da su ogavnije bljuvotine od vaših primedaba u pergamentnom svitku? E, Jakove Hljebeljanoviću, a ja taman pomislila kako ste se napokon otkravili i počeli da uživati. Obrazi su vam se nešto orumeneli – znate li? – kao u četrnaestogodišnjaka posle prita-jene masturbacije.“

Stao je učestalo da žmirka. Očas mu se obeleše nadlanice, naočari, fascikla.

„Da li znate koji je danas datum?“

„Mislim da je 28. novembar.“

„Tačno tako. On je upravo javio da neizostavno mora u Brisel, da sastanak uz sve napore nije mogao da odloži i ako se ona slaže, rezervaciju će da pomeri za Novu godinu. Uostalom, Nova godina je kudikamo veseliji povod za slavlje i dangubu. Ali, nije tome kraj. Možda će, uz svu dnevnu prenapregnutost ipak uspeti iz Brisela da doleti u Beograd i obliže njeno bodljikavo, znojno pazuhu.“

Jakov Hljebeljanović je stao da žmirka još učestalije. Da je nastavio, uspeo bi, bez ikakve sumnje, da obeli i pregaženi ćilim iz okoline Pirota.

„Naravno, ona ispičutura od ministra, doista putuje, ali ne u Brisel i nipošto poslom. Odlazi u Rim u društvu najnovije ljubavnice; zamislite ga samo kako u najnoviju ušnu školjku laskavo duvka perverziju o bodljikavim pazusima ili mekim ćuranima“, umorno je sklopila skajani rokovnik.

Beograd – Budimpešta, 2000–2004.